

INACTIVATED ተጓዳኝ ጉዳቱ ከተወገደ (ከተገደለ) ቫይረስ የተዘጋጀ

የኢንፍሉዌንዛ

ክትባት

ማወቅ የሚገባዎ

2003-2004 ዓ.ም. / እ.ኤ.አ.

2011-12

ስለ ተለያዩ ዓይነት ክትባቶች በሌሎች ቋንቋዎች ለማወቅ መረጃ ካስፈለገዎ የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ www.immunize.org/vis

1. መከተብ ለምን ያስፈልገኛል?

ኢንፍሉዌንዛ (ፍሉ) ተላላፊ በሽታ ነው። በሽታው በኢንፍሉዌንዛ ቫይረስ ምክንያት የሚመጣ ሲሆን በማሳል፣ በማስነጠስና በአፍንጫ ፈሳሽ/ንፍጥ ይተላለፋል። ማንም ሰው ይህ በሽታ ሊይዘው ይችላል ነገር ግን ሕጻናት በዚህ በሽታ በከፍተኛ ቁጥር ይጠቃሉ። በአብዛኛው በሽታኞች ለጥቂት ቀናት ብቻ ሲታመሙ የሚከተሉት ምልክቶችም ይታይባቸዋል፡- ጭንቀት/ ብርድ ብርድ ማለት ጭንቀት / ሕመም ጭንቀት ቁርጥማት ጭንቀት ጭንቀት ጭንቀት እና የአፍንጫ ፈሳሽ መብዛት ወይም መታፈን። ሌሎች በሽታዎች ልክ እንደ ኢንፍሉዌንዛ ዓይነት የሕመም ምልክት ስለሚያሳዩ ብዙውን ጊዜ እነዚህ በሽታዎች በሥህተት እንደ ኢንፍሉዌንዛ ይታያሉ።

ሕጻናት፣ ከ65 አመትና ከዚያም በላይ የሆኑ አረጋውያን፣ እርጉዝ ሴቶች እና አንዳንድ የጤና ቀውስ ያለባቸው ሰዎች ለምሳሌ እንደ ልብ፣ የሳምባ ወይም የኩላሊት በሽታ ያለባቸው፣ ወይም በሽታን የመከላከል አቅማቸው የተዳከመ ሰዎች በፍሉ በጣም ሊታመሙ ይችላሉ።

ፍሉ ከፍተኛ ትኩረትና የሳንባ ምች/ምረዛ እንዲሁም ቀድሞ ያለብንን የጤና ቀውስ ሊያባብስ ይችላል። በሕፃናት ላይ ተቆማጥና የሚጥል በሽታ ሊያመጣም ይችላል። በየዓመቱ በፍሉ ምክንያት በሺህ የሚቆጠሩ ሰዎች ሲሞቱ ከዚያም የሚበልጡ ደግሞ በሆስፒታሎች ታመሙ ይተኛሉ። ስለዚህ የኢንፍሉዌንዛ ክትባት መከተብ የኢንፍሉዌንዛ በሽታ እንዳይዘን እንዲሁም ለሌሎች እንዳይስተላልፍ ይረዳናል።

2. ተጓዳኝ ጉዳቱ የተወገደ (የተገደለ) የኢንፍሉዌንዛ ክትባት

ሁለት አይነቶች ወቅታዊ የፍሉ ክትባት አሉ።

1ኛው፡- **Inactivated:** ተጓዳኝ ጉዳቱ የተወገደ /የሞተ ቫይረስ ክትባት ሲሆን ይኸውም በጡንቻ በመርፌ የሚሰጥ ክትባት ነው።

2ኛው **Live Attenuated:** ቫይረሱ ሕይወት ያለው ሆኖ እንዲዳከም የተደረገ የፍሉ ክትባት ሲሆን የሚሰጠውም በአፍንጫ ውስጥ በመንፋት ነው። ስለዚህ ዓይነቱ ክትባት በተለየ ወረቀት ላይ ማብራሪያ ይሰጣል።

ከፍተኛ መጠን (dose/ዶዝ) ያለው የኢንፍሉዌንዛ ክትባት ከ65 አመት እና ከዚያ በላይ ላሉ ሰዎች ሊሰጥ ይችላል። የበለጠ መረጃ ለማግኘት የጤና ባለሙያዎን ይጠይቁ።

የኢንፍሉዌንዛ ቫይረስ ሁልጊዜ ራሱን ይቀያይራል በዚህም ምክንያት በዓየሙቱ የተሻሻለ አዲስ ክትባት ይዘጋጃል። ይህንን አመታዊ ክትባት መውሰድም አስፈላጊ ነው። በየዓመቱ የሳይንስ ተመራማሪዎች የትኛው ዓይነት የፍሉ ቫይረስ በዚያ ዓመት ከፍተኛ የማጥቃት እድል እንዳለው ያጠናሉ። የፍሉ ክትባት ኢንፍሉዌንዛን

ከሚመስሉ በሽታዎች ማለትም በሌሎች ቫይረሶች ከሚመጡ በሽታዎችና ከዚያ ከተቀመመለት ቫይረስ ውጪ የሆነ ፍሉን አይከላከልም።

ክትባቱን ከከተቡ በኋላ ሰውነትዎ መከላከያ እስኪያበጅ 2 ሳምታት ይፈጃል። መከላከያውም እስከ ዓመት ድረስ ይቆያል። ጥቂቶቹ ሕይወት የሌላቸው የፍሉ ክትባቶች እንዳይበላሹ/ ለማቆያ ታይመሪሶል (thimerosal) የሚባል ንጥረ ነገር ይጨመርባቸዋል። ከታይመሪሶል ነፃ የሆነ ክትባትም አለ። የበለጠ መረጃ ለማግኘት የጤና ባለሙያዎን ይጠይቁ።

3. ተጓዳኝ ጉዳቱ የተወገደ የኢንፍሉዌንዛ ክትባት መውሰድ የሚገባው ማነው ? እና መቼ ?

ማን መውሰድ ይገባዋል?
 ከ6 ወር እድሜ እና ከዚያም በላይ ያሉ ሰዎች ሁሉ የፍሉ ክትባት መውሰድ ያስፈልጋቸዋል። በተለይም ክትባቱ ለበሽታው በከፍተኛ ደረጃ ለተጋለጡ ሰዎችና በቅርበት ለሚገናኙቸው፡- ለምሳሌ የጤና ባለሙያዎችና ከ6 ወር በታች ያሉ ሕጻናትን የሚንከባከቡ ወይም የቅርብ ግንኙነት ላላቸው በጣም አስፈላጊ ነው።

መቼ መከተብ አለብን?
 ክትባቱ ልክ መሰጠት እንደጀመረ ይከተቡ። ይህም ፍሉ ከወቅቱ ቀደም ብሎ ከመጣ ራስን ለመከላከል ይጠቅማል። በሽታው በማግባረስ ውስጥ እስካለ ድረስ ክትባቱን መውሰድ ይችላሉ። ኢንፍሉዌንዛ ጊዜ ሳይወስነው ሁሉም ሊከሰት ይችላል ፣ በአብዛኛው ግን በሽታው ከ ጥቅምት እስከ ግንቦት ወራት ድረስ ሊከሰት ይችላል። ሆኖም ባለፉት ዓመታት በከፍተኛ ሁኔታ የተከሰተው በጥር እና በየካቲት ወራት ውስጥ ነበር። ቢሆንም በታኅሣስ ውስጥ ወይም ከታኅሣስ በኋላ እንኳ መከተብ ጥቅም አለው።

ለአብዛኛው አዋቂዎችና ልጆች የአንድ ጊዜ ክትባት ብቻ ከወሰዱ አስፈላጊ/በቂ ነው። ነገር ግን ከ9 አመት በታች ላሉ ሕጻናት ሁለት ጊዜ መከተብ ከበሽታው ይበልጥ እንዲጠበቁ ይረዳቸዋል። ስለዚህ ለማወቅ የጤና ባለሙያዎን ይጠይቁ።

የኢንፍሉዌንዛ ክትባት ከሌሎች ዓይነት ክትባቶች ጋር የንጥረ ነገር (የሳንባ ምች/ምረዛ መከላከያ ክትባትን) ጨምሮ በአንድ ጊዜ ሊሰጥ ይችላል።

4. አንዳንድ ሰዎች የኢንፍሉዌንዛ ክትባት መውሰድ አይችሉም ወይም የተወሰነ ጊዜ መጠበቅ ይገባቸዋል።

- አደገኛ (ለሕይወት የሚያስጋ) አለርጂ፣ አደገኛ የእንቁላል አለርጂን ጨምሮ ካለብዎ ለሐኪምዎ ይነገሩ።

ለማንኛውም የክትባት ንጥረ ነገሮች አደገኛ አለርጂ ካለብዎ ይኸም ክትባቱን ላለመውሰድ ምክንያት ይሆናል። በኢንፍሉዌንሻ ክትባት ምክንያት የሚመጣ አለርጂ እጅግ በጣም ውስን ነው።

- ከዚህ በፊት የፍሉ ክትባት ወስደው አደገኛ ችግር/ሕመም ከደረሱብዎ ለሃኪምዎ ይናገሩ።
- ጊያን ብሬ (Guillian-Barre Syndrome) (GBS) በሚባል ሽባ በሚያደርግ በሽታ ተይዘው የሚያውቁ ከሆነ ለሃኪምዎ ይነገሩ። ክትባቱን ማግኘት ይችሉ ይሆናል ነገር ግን ይኸን እንዲወስኑ ሐኪምዎ ይረዳዎታል።
- በመካከለኛ ወይም በጠና ሕመም የታመሙ ሰዎች ይህንን ክትባት ከመውሰዳቸው በፊት እስኪሻላቸው ድረስ መጠበቅ አለባቸው። ከታመሙ የክትባትዎን ቀጠሮ መቀየር ያስፈልግዎ እንደሆነ ከሐኪምዎ ጋር ይማከሩ። ብዙውን ጊዜ ሕመምዎ ቀላል ከሆነ ክትባቱ ሊሰጥዎ ይችላል።

5. ተጓዳኝ ጉዳቱ ከተወገደ የኢንፍሉዌንሻ (ኢንአክቲቪቲድ) ክትባት ሊከሰቱ የሚችሉ ችግሮች ምንድናቸው?

ክትባት እንደ ማንኛውም መድኃኒት ሁሉ ተጓዳኝ ችግሮችን፡- እንደ አደገኛ አለርጂ ሊያስከትል ይችላል። ክትባት አደገኛ ጉዳት ወይም እስከ ሞት የማድረስ አድራሻ እጅግ በጣም አናሳ ነው። ከፍሉ ክትባት ሊመጡ የሚችሉ ከፍተኛ ችግሮች እጅግ በጣም ውስን ናቸው። በኢንፍሉዌንሻ ክትባት ውስጥ ያሉት ቫይረሶች የሞቱ ስለሆኑ የኢንፍሉዌንሻ በሽታ ከክትባቱ ሊይዝዎት አይችሉም።

ቀለል ያሉ ችግሮች፡-

ክትባቱን በተወገቡት ክንድ ላይ ሕመም፣ መቅላት ወይም እብጠት ሊከተል ይችላል። የድምጽ መነሻ/ መዘጋት፣ የዓይን መቅላት ወይም ማሳከክ፣ ሳል፣ ትኩሳትና፣ ቁርጥማት፣ የራስ ምታት፣ ማሳከክና የድካም ስሜት ሊከተል ይችላል። እንደዚህ የመሳሰሉት ችግሮች ክትባቱን ከወሰዱን በኋላ ሊከሰቱ ይችላሉ ከዚያም ከ 1 እስከ 2 ቀን ድረስ ሊቆዩብን ይችላሉ።

መካከለኛ ችግሮች፡-

ኢንአክቲቪቲድ የፍሉ ክትባትን እና የንሞኒያ ክትባትን (PCV13) ማለትም የሳምባ ምች ክትባትን በአንድ ጊዜ የሚወስዱ ሕጻናት በትኩሳት ምክንያት በሚመጣ የሚጥል በሽታ የመጠቃታቸው እድል ከፍተኛ ሆኖ ይታያል። ስለዚህ የበለጠ መረጃ ለማግኘት ሐኪምዎን ይጠይቁ። የሚከተለው ልጅ ከዚህ በፊት በሚጥል በሽታ ታዎ የሚያውቅ ከሆነ ለዶክተርዎ ይነገሩ።

አደገኛ/ከፍተኛ ችግሮች፡-

በዚህ ክትባት ምክንያት ለሕይወት የሚያስጋ አለርጂ እጅግ በጣም አናሳ ነው። ይህ ከተከሰተ ብዙውን ጊዜ ክትባቱን እንደወሰዱን ከደቂቃዎች እስከ ጥቂት ሰዓታት ውስጥ ይሆናል።

በ 1976 እ.ኤ.አ. / በ 1968 ዓም ከአሳማ ኢንፍሉዌንሻ ጋር ተመሳሳይ የሆነ ክትባት ጊያን ብሬ (GBS) ከሚባል ሰውነት ሽባ ከሚያደርግ በሽታ ጋር ተያይዞ ነበር። ከዚያ ጊዜ በኋላ ግን ይህ ክትባት የጊያን ብሬ በሽታን ስለማምጣቱ በግልጽ ለማያያዝ አልተቻለም። አሁን የሚሰጠው ክትባት ይህን በሽታ ሊያመጣ እንኳን ከአንድ ሚሊዮን ከሚከተሉ ሰዎች ውስጥ አንድ ወይም ሁለቱን ብቻ ሊሆን ይችላል። ይህ ቁጥር ኢንፍሉዌንሻ ሊያመጣብን ከሚችለው አደገኛ ችግሮች ጋር ሲነጻጸር እጅግ በጣም ጥቂት ነው፤ ይኸውም ችግር በክትባት ልንከላከለው የምንችለው ነውና።

አንደኛው አፍሎሪያ (Afluria) የሚባል ኢንአክቲቪቲድ የክትባት ዓይነት ከ8 አመትና በታች ላሉ ሕፃናት የተለየ ምክንያት እስከሌለ ድረስ መሰጠት የለበትም ። በአውስትራልያ ሃገር ከዚህ ጋር የተዛመደ የክትባት ዓይነት በሕፃናት ላይ ትኩሳትና በትኩሳት የሚመጣ የሚጥል በሽታ ጋር ተዛምዷል። ስለዚህ ጥያቄ ካለዎ ሐኪምዎን ይጠይቁ።

የክትባቶችን አስተማማኝነት ለማረጋገጥ በየጊዜው ክትትል ይደረጋል።

ይህንን በተመለከተ ተጨማሪ መረጃ ለማግኘት የሚከተለውን ድረ- ገጽ ይመልከቱ።

www.cdc.gov/vaccinesafety/Vaccine_monitoring/Index.html and www.cdc.gov/vaccinesafety/Activities/Activities_Index.html

6. አደገኛ ችግር / ሕመም ቢደርስብኝስ?

ምን ዓይነት ነገር ማስተዋል አለብኝ?

የተለያዩ ያልተጠበቁ ችግሮች ለምሳሌ፡- ከፍተኛ ትኩሳት፣የባሕርይ ለውጦች፣ አደገኛ አለርጂ ለምሳሌ የመተንፈስ ችግር፣ የድምጽ መነሻ/መዘጋት ወይም እንደ አስም በሽተኛ ያለ አተነፋፈስ፣ ሽፍታ፣ መገርገት፣ የሰውነት መዛል፣ የልብ ትርታ መጨመር ወይም የማዘር ስሜት።

እነዚህ ምልክቶች ቢከሰቱ ምን ማድረግ አለብኝ?

ወደ ሐኪምዎ ይደውሉ። የታመሙትን ሰው በቶሎ ወደ ሐኪም ይውሰዱ። ለዶክተሩም ምን እንደሆኑ ቀንና ሰዓቱን ጠምሮ፣ መቼና ምን ሰዓት ላይ ክትባት እንደወሰዱ ይነገሩ። ሐኪምዎንም በክትባት ምክንያት የሚመጡ ችግሮችን የመሙያ ቅጽ ተጠቅመው እንዲመዘገቡ ይጠይቁ ወይም እርሶዎ ይህንን ቅጽ Vaccine Adverse Event Reporting System (VAERS) በኢንተርኔት ድረ-ገጽ www.vaers.hhs.gov ላይ ይሙሉ ወይም በስልክ ቁጥር 1-800-822-7967 ያሳውቁ።

VAERS ስለ ሕክምና ምክር አይሰጥም።

7. በክትባት ምክንያት ለሚመጡ አደጋዎች የሚረዳ ብሔራዊ የማካካሻ መርሃ ግብር

በክትባት ምክንያት ጉዳት ለደረሰባቸው ብሔራዊ የማካካሻ መርሃ ግብር (the National Injury Vaccine Compensation Program) የተመሠረተው እ.ኤ.አ. በ 1986 / 1968 ዓ.ም. ነው። በክትባት ምክንያት አደገኛ የጤና ቀውስ ከደረሰብዎት ስለዚህ ፕሮግራም (the National Injury Vaccine Compensation Program) ማወቅ ከፈለጉ ወይም ማመልከቻ ቅጽ ለመሙላት በስልክ ቁጥር 1-800-338-2382 ይደውሉ ወይም የሚከተለውን ድረ-ገጽ ይመልከቱ www.hrsa.gov/vaccinecompensation

8. የበለጠ ለማወቅ ከፈለጉ

- የጤና ባለሙያዎን ቢጠይቁ ስለዚህ ክትባት በጥልቀት የሚገልጽ ከክትባቱ ጋር የሚመጣውን ማብራሪያ ወይም እንዴት ሌሎች መረጃዎችን እንደሚያገኙ ይነግረዎታል።
- በአካባቢዎ ያሉ የጤና ጥበቃ ቢሮዎችን ደውለው ይጠይቁ።
- የበሽታ መቆጣጠሪያና መከላከያ ማእከልን (CDC) በስልክ በቁጥር 1-800-232-4636 ደውለው ይጠይቁ፤ ወይም የሚከተለውን ድረ ገጽ ይመልከቱ / ይጎብኙ www.cdc.gov/flu

U.S. DEPARTMENT OF HEALTH & HUMAN SERVICES
Centers for Disease Control and Prevention National Immunization Program

Inactivated Influenza Vaccine- Amharic (7/26/11)
Translation provided by Yisehak Tura, RN Parish Nursing Program of the DSMA Ethiopian Orthodox *Tewahedo* church, Minneapolis, MN in collaboration with the Minnesota Department of Health & community reviewers.

Vaccine Information Statement
Inactivated Influenza Vaccine-Amharic (7/26/11)